

FRI-2B.312-1-NS -04

THE ROLE OF INTELLIGENCE FOR THE DEFENSE OF THE STATE

Assoc. Prof. Eng. Milen Ivanov, DcS
 Department of Security, Faculty of Law
 University of Ruse "Angel Kanchev"
 E-mail: mivanov@uni-ruse.bg

Abstract: *The report analyzes the problems related to the definition of the functions of the intelligence services of Bulgaria and the relevance of these functions to the defense of the country in the context of the intentions of the legislative body for reforms in this sphere of national security.*

Keywords: *intelligence, defense, security, reforms, state, governance*

Отбраната на Република България е система от политически, икономически, военни, социални и други дейности за осигуряване на стабилна среда на сигурност и за подготовка и осъществяване на въоръжена защита на териториалната цялост и независимостта на държавата.²⁶ Това понятие въведено чрез Закона за отбраната и въоръжените сили има за цел да зададе рамките за разбиране на тази сложна за държавата дейност – защитата на интересите ѝ с използване на военна сила. За разлика от закона, Националната отбранителна стратегия използва подобно понятие за да опише способностите и начините за водене на война от страна на държавата – понятието „отбранителна политика“: Отбранителната политика е част от общата политика за сигурност на държавата и представлява съвкупност от съгласувани цели и институционални и граждански действия за развитие, усъвършенстване и използване на отбранителните способности за защита на националните интереси в рамките на наличните ресурси.²⁷

Отбраната на страната всъщност представлява синергично действащ комплекс, състоящ се от следните компоненти: военна служба, въоръжение, подготовка за бойни действия (включително специални операции), водене на бойни действия, цялата военна и логистична поддръжка на армията от различните отрасли на държавата в мирно и във военно време.

Ако се опитаме да изясним второто ключово понятие в заглавието на настоящето изследване – „разузнаване“, ще се сблъскаме с понятийна неопределеност. В България липсва легално определение на тази важна държавна функция. Нейната същност може да бъде изведена косвено през законите, регламентиращи дейността на двете разузнавателни служби на нашата страна Служба „Военно разузнаване“ и Държавна агенция „Разузнаване“. От тези закони става ясно че основните задачи на Служба „Военно разузнаване“ на стратегическо ниво са добиване и анализ на стратегическа разузнавателна информация, необходима за отбраната на страната и защитата на националната сигурност от външни посегателства, рискове и заплахи и информационно осигуряване на дейностите на държавните институции в областта на сигурността и отбраната на страната.²⁸ За другата служба е законово е фиксирано, че дейностите на Държавна агенция "Разузнаване" са придобиване, съхраняване, обработване, обобщаване, анализиране и предоставяне на разузнавателна информация, включително за хибридни атаки и за асиметрични рискове и заплахи и осъществяване на разузнавателни операции.²⁹

От горното ясно се вижда, че съществува известна понятийна неяснота от която произтичат и не добре формулираните функции на разузнаването като цяло.

Анализът на средата на сигурност определя рисковете и заплахите, на които държавата и въоръжените сили трябва да противодействат. Оттам произтичат и изискванията към

²⁶ Закон за отбраната и въоръжените сили. обн. ДВ. бр.35 от 12 Май 2009 г., с изм. и доп.

²⁷ Националната отбранителна стратегия, приета с Решение 283 от 18 април 2016 г. на Министерски съвет

²⁸ Закон за военното разузнаване, обн. в ДВ. бр.88 от 13 Ноември 2015 г., с изм. и доп.

²⁹ Закон за Държавна агенция „Разузнаване“, обн. в ДВ. бр.79 от 13 Октомври 2015 г., с изм. и доп.

способностите, с които въоръжените сили трябва да разполагат за ефективно противодействие на тези рискове и заплахи и за ефективна защита на националните интереси.

Анализирайки стратегическата ситуация в съвременния свят, авторите на Стратегията за разузнаване³⁰ на САЩ подчертават, че „... факторите и условията, които влияят върху състоянието на националната сигурност на САЩ, се променят сложно и бързо. По този начин чуждите държави, недържавните актьори, като както и различни глобални явления продължават да се конфронтират и заплашват националните интереси на Съединените щати, докато потенциалните противници вероятно ще използват асиметрични средства и технологии, както съществуващи, така и нововъзникващи.“

Ясно се вижда, че доктриналните основи на отбраната на САЩ определят водещата роля на разузнаването в отбранителната политика на страната. Това ни води към логичният извод, че независимо коя служба извършва тази дейност то ролята на разузнаването е приоритетна за отбраната на страната. Без да се задълбочаваме във видовете разузнавателни структури, видовете разузнаване и видовете средства и способности ние можем да определим общия кръг от задачи, които тези служби решават като събират и обработват информация и провеждат операции в интерес на отбраната на държавата.

Приоритетно разузнаването трябва да осигурява необходимата **информация за вероятния противник**. Тук, когато казваме вероятен противник, разбираме реализирането на ВСИЧКИ възможни сценарии за въоръжена, невъоръжена или хибридна агресия по отношение на нашата страна. И това не бива да зависи от временното състояние на политиката и съюзите на държавата. Историческият опит учи, че съюзите бързо се преформатиран под влиянието на различни по сила и интензитет фактори. Събирайки информация за вероятния противник трябва да е ясно, че това е информация за пълният аспект от способности на този противника за реализира неблагоприятни за страната ни сценарии. Това означава, че разузнаването трябва да осъществява операции по проникване приоритетно в системата за управление и за взимане на решения на всички, държави и организации, които биха реализирали такива действия.

Прониквания трябва да се осъществяват във **всички държавни органи и системи**, защото често признаци да подготовката на неблагоприятни за нас действия могат да се открият по съвсем незначителни индикатори. Разузнаването трябва да осъществява постоянен мониторинг на състоянието на икономиката на всички геополитически актори, които пряко или косвено могат да окажат въздействие на държавната ни политика. Първите признаци за подготовка за война винаги се появяват именно в планирането на икономиката на дадена държава. Качеството на процеса на управление на държавите и организациите дават отговор доколко те ще са готови да действат решително и ефективно при различни кризисни ситуации или война. Знанието ни за тези процеси ще ни позволи да управляваме до голяма степен дистанционно в наша полза управленските процеси и в следствие на това те да вземат решения, които са изгодни за нас.

Също важен елемент, който дава информация за бъдещите планове на дадена държава могат да се открият в **системата за образование, в системата за държавна пропаганда и във формирането на парадигмата на народа**. Такава информация, без да е пряко свързана с конкретното военно планиране на бъдеща война, те са изключително за да се извърши навреме предикция, която да осигури достатъчно време пък за военното планиране на отбраната ни и най-вече да насочи навреме и в правилна посока военното строителство и технологичното обновяване на въоръжените сили.

Разбира се няма как едно разузнаване да не снабдява държавните органи, отговорни за планирането на отбраната с информация за **състоянието на въоръжените сили на вероятния противник**, неговите доктринални основи за водене на войната и всичко останало, което оказва непосредствено влияние на качеството на военния елемент на държавата-противник.

Не по-малко важно е и знанието на **способностите и на вероятните ни съюзници**. Войната в Украйна ясно показва, че наличието на съюзници и използването им икономически, политически и ресурсно е основана на ефективната отбрана.

³⁰ The National Intelligence Strategy. - Washington: Office of the Director of National Intelligence, 2023.

Важен момент, свързан с това е и осигуряване на своевременна **информация, свързана с науката и технологиите**. Азбучна истина е, че генералите винаги се готвят за минали войни и затова познаването на развитието на съвременните научни и технологични процеси е от ключово значение на правилното разходване на ресурсите за отбрана и за своевременната подготовка на необходимите специалисти.

Най-големите държави в света имат и развиват своите **военно-промишлени комплекси**. Военно-промишленият комплекс е съвкупност от производствени предприятия, изследователски и изпитателни организации, които извършват разработването, производството, съхранението и пускането в експлоатация на военна и специална техника, боеприпаси, боеприпаси и др. Вече е пределно ясно, че без собствени средства за производство на техника, оръжия и боеприпаси е невъзможно да се водят ефективни бойни действия. Затова разузнаването трябва да полага сериозни усилия, за да разполага с необходимото знание за производствените възможности и за суровинната осигуреност и независимост на това производство (нашето и това на вероятния противник или съюзник) като се премахват всички възможни бариери за постигане на целта за оборудване с оръжия, за да се постигне предимство при водене на война над противника.

Изброеното не е изчерпателно описание на ролята на разузнаването в отбраната на страната, но от него става ясно, че разузнавателните служби имат един основен приоритет – събиране на информация и провеждане на операции в интерес на отбранителната политика на държавата ни. Тази функция не зависи от това дали разузнаването е условно казано „военно“ или „цивилно“. По-скоро такова разделение на службите е продиктувано от спецификата и широкия спектър от задачи, които трябва да бъдат решавани, отколкото от целта на разузнавателната дейност. За да има взаимен контрол и конкуренция, разузнавателната система на държавата винаги трябва да бъде разделена на два основни компонента – военен и невоенен. Това осигурява бързо и непосредствено реагиране при ясни и непосредствени признаци за планиране на агресивни действия от страна на вероятния противник и бързо и реално захранване на отбранителната система с необходимата информация за това, както и незабавно планиране и провеждане на конкретни разузнавателни операции с военен резултат (ролята на военното разузнаване) и глобално наблюдаване и контрол на политически и геополитически процеси, които изискват по-деликатен отговор и реагиране, предвид възможностите агресията на бъде неутрализирана в зародиш или да бъде пренасочена в друга посока, която да не е непосредствено опасна за държавата ни (ролята на разузнаването извън военния компонент). Всяка служба има специфична организационна култура и разузнавателни традиции, които в синергично взаимодействие дават най-добър, за държавата, резултат. И двата вида разузнавателни служби имат приоритетна задача да събират информация в интерес на отбраната на страната и това трябва да е приоритетния вектор на тяхната дейност.

REFERENCES

- Hannah, G., O'Brien, K., Rathmall, A., Intelligence and Security Legislation for Security Sector Reform, RAND, 2005.
 Asenov, B., Theory of intelligence and counterintelligence, VSU, 2022.
 Boyadzhiev, T, Intelligence. 20 years later, Helicon, 2020.
 Dulles, A. W., The Art of Intelligence. Principles and Methods of Espionage, East-West, 2003.

Докладът отразява резултати от работата по проект No 2023-ЮФ-01, финансиран от фонд „Научни изследвания“ на Русенския университет.“